

Kapsayıcı Eğitimde Öğretmen Deneyimleri

Teacher Experiences in Inclusive Education

ÖZET

Bu çalışmanın amacı kapsayıcı eğitimde öğretmen deneyimlerini belirlemektir. Çalışmanın amacı öğretmenlerin bakış açılarını göre eleştirel bir şekilde incelemek olduğu için bu araştırma fenomenolojik bir yaklaşım kullanılarak oluşturulmuştur. Araştırmanın çalışma grubunu belirlemek için kasıtlı örnekleme tekniklerinden biri olan maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. 2023-2024 eğitim-öğretim yılının Ekim döneminde görev yapan 14 öğretmen araştırmada yer almıştır. Bu çalışmada katılımcılara, nitel araştırmalarda veri toplamak için yaygın bir araç olan açık uçlu soruların yer aldığı görüşme formları verilmiş ve formları doldurmaları istenmiştir. Elde edilen veriler içerik analizi ile değerlendirilmiştir. Kapsayıcı eğitimin etkili uygulanması, öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarına göre esnek ve öğrenci odaklı yaklaşımlar gerektirirken, öğretmenlerin bu süreci başarıyla yönetebilmeleri için çeşitli kaynaklara, eğitimlere ve desteklere ihtiyaç duydukları vurgulanmaktadır. Öğretmenler, özel eğitim yöntemleri ve teknolojinin entegrasyonu konusunda sürekli profesyonel gelişim ve eğitimler almalı, aynı zamanda yardımcı öğretmenler ve özel eğitim uzmanlarından destek alarak sınıf içi çeşitliliği yönetebilmelidirler. Etkili öğrenci değerlendirmesi, ebeveyn iş birliği, duygusal ve sosyal becerilerin geliştirilmesi, öğretmenler arası iş birliği ve özel destek hizmetleri gibi çeşitli strateji ve yöntemler, kapsayıcı eğitimin başarısını artırmakta kritik rol oynamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Kapsayıcı Eğitim, Öğretmen.

ABSTRACT

The aim of this study is to identify teachers' experiences in inclusive education. Since the aim of the study was to critically examine teachers' perspectives, this research was constructed using a phenomenological approach. Maximum variation sampling, one of the deliberate sampling techniques, was used to determine the study group. Fourteen teachers working in the October semester of the 2023-2024 academic year took part in the study. In this study, the participants were given interview forms with open-ended questions, a common tool for collecting data in qualitative research, and asked to fill out the forms. While the effective implementation of inclusive education requires flexible and student-oriented approaches according to the individual needs of students, it is emphasized that teachers need various resources, trainings and supports to successfully manage this process. Teachers should receive ongoing professional development and training on special education methods and the integration of technology, as well as support from paraprofessionals and special education specialists to manage classroom diversity. A variety of strategies and methods such as effective student assessment, parent collaboration, emotional and social skills development, teacher collaboration, and specialized support services play a critical role in increasing the success of inclusive education.

Keywords: Education, Inclusive Education, Teacher.

GİRİŞ

Kapsayıcı eğitim, her bireyin eğitim hakkını eşit şekilde kullanabilmesi için tasarlanmış bir yaklaşımdır. Bu, tüm öğrencilere, farklılıkları ne olursa olsun, aynı sınıfta eğitim alma fırsatı verilmesi anlamına gelir (Ainscow, 2005). Kapsayıcı eğitimin başarısı büyük ölçüde öğretmenlerin yeteneklerine, tutumlarına ve deneyimlerine bağlıdır (Forlin, 2008).

Öğretmenler, kapsayıcı eğitimde karşılaştıkları zorlukları ve bu zorlukları aşma yöntemlerini paylaşarak, eğitim uygulamalarının sürekli gelişmesine katkıda bulunurlar (Cook, 2004). Öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarına yanıt verme konusundaki zorluklar, öğretmenlerin en sık karşılaştığı sorunlardan biridir (Avramidis & Norwich, 2002). Özellikle, sınıfta farklı öğrenme stilleri, yetenekler ve ihtiyaçları olan öğrencilere aynı anda hizmet etmek, öğretmenler için karmaşık bir durum oluşturabilir (Mastropieri & Scruggs, 2000).

Öğretmenlerin kapsayıcı eğitimde deneyimlediği bir diğer önemli sorun, uygun kaynak ve destek eksikliğidir (Jordan, Glenn & McGhie-Richmond, 2010). Özellikle bazı okullarda, öğretmenlere kapsayıcı eğitimi etkili bir şekilde uygulayabilmeleri için gereken materyal, eğitim ve destek sağlanmamaktadır (Foreman & Arthur-Kelly, 2008).

Mehmet Şefik ¹
Nilüfer Özcan ²
Cemal Taşdemir ³
Hasan Atılkan ⁴

How to Cite This Article

Şefik, M., Özcan, N., Taşdemir, C. & Atılkan, H. (2023). "Kapsayıcı Eğitimde Öğretmen Deneyimleri", International Academic Social Resources Journal, (e-ISSN: 2636-7637), Vol:8, Issue:55; pp:4267-4274. DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/ASRJOURNAL.73244>

Arrival: 28 September 2023
Published: 30 November 2023

Academic Social Resources Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Öğretmen, MEB, Bursa, Türkiye

² Öğretmen, MEB, Ankara, Türkiye

³ Öğretmen, MEB, İzmir, Türkiye

⁴ Öğretmen, MEB, Karabük, Türkiye

Ancak, öğretmenler de kapsayıcı eğitimin getirdiği birçok olumlu yönü belirtmektedirler. Öğrenciler arasında empati ve anlayışın artması, sınıf içi etkileşimlerin ve sosyal becerilerin gelişmesi bu olumlu yönlerden sadece birkaçıdır (Loreman, Deppeler & Harvey, 2005). Ayrıca, öğretmenler, kapsayıcı eğitim yaklaşımının, öğrencilere gerçek dünyada karşılaşacakları çeşitliliği anlama fırsatı sunduğunu da belirtmektedirler (Boyle, Topping & Jindal-Snape, 2013).

Öğretmenlerin bu deneyimleri, eğitim politikalarının ve stratejilerinin geliştirilmesinde kritik bir öneme sahiptir (Florian & Linklater, 2010). Öğretmenlerin geri bildirimleri, kapsayıcı eğitimin daha etkili bir şekilde uygulanmasını sağlamak için gereken değişiklikleri ve iyileştirmeleri ortaya koymaktadır (Leatherman & Niemeier, 2005).

Sonuç olarak, kapsayıcı eğitim, öğretmenlerin deneyimleri ve geri bildirimleri olmadan tam anlamıyla başarılı olamaz. Öğretmenlerin bu alandaki deneyimleri, eğitim uygulamalarının sürekli olarak geliştirilmesi ve iyileştirilmesi için esastır (Sharma, Loreman & Forlin, 2012).

Kapsayıcı eğitim, her öğrencinin eğitim sürecine tam ve etkin bir şekilde katılımını sağlamayı amaçlayan bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım, öğrencilerin cinsiyet, etnik köken, dil, engellilik durumu, öğrenme ihtiyaçları ve diğer farklılıkları göz önünde bulundurarak, herkes için eşit öğrenme fırsatları yaratmayı hedefler. Kapsayıcı eğitimde öğretmen deneyimleri, bu sürecin nasıl işlediğine dair önemli bilgiler sunar ve bu alanda daha etkili uygulamaların geliştirilmesine yardımcı olabilir.

Öğrenci Çeşitliliğine Yanıt Verme: Öğretmenler, sınıflarındaki öğrenci çeşitliliğine uygun stratejiler geliştirmek zorundadır. Bu çeşitlilik, öğrenme tarzlarından fiziksel veya zihinsel engellere kadar geniş bir yelpazeyi kapsayabilir. Öğretmenlerin bu süreçteki deneyimleri, hangi stratejilerin etkili olduğunu ve hangi alanlarda iyileştirmelere ihtiyaç duyulduğunu ortaya koyabilir.

Kaynakların ve Destek Hizmetlerinin Değerlendirilmesi: Kapsayıcı eğitim, uygun kaynaklar ve destek hizmetlerinin varlığını gerektirir. Öğretmen deneyimleri, mevcut kaynakların ve destek sistemlerinin yeterliliğini ve etkinliğini değerlendirmede önemli bir rol oynar.

Eğitim Yöntemleri ve Materyaller: Kapsayıcı eğitimde kullanılan öğretim yöntemleri ve materyaller, çeşitli öğrenme ihtiyaçlarını karşılamalıdır. Öğretmenlerin bu konudaki deneyimleri, hangi materyallerin ve yöntemlerin daha işlevsel olduğunu belirlemeye yardımcı olabilir.

Eğitim Ortamının İyileştirilmesi: Öğretmenler, eğitim ortamını her öğrencinin öğrenmesini destekleyecek şekilde düzenlemek için çaba gösterir. Bu süreçte yaşadıkları deneyimler, daha kapsayıcı ve destekleyici bir ortam yaratma konusunda önemli içgörüler sunabilir.

Eğitimde Farkındalık ve Tutumlar: Kapsayıcı eğitim, öğretmenlerin öğrenci çeşitliliğine yönelik farkındalıklarını ve tutumlarını da etkiler. Öğretmen deneyimleri, bu alanda eğitimcilerin tutum ve farkındalık düzeylerini artırmaya yönelik stratejilerin geliştirilmesine katkı sağlayabilir.

Meslektaşlar ve Ailelerle İşbirliği: Kapsayıcı eğitim, öğretmenlerin meslektaşları ve öğrencilerin aileleriyle işbirliğini gerektirir. Öğretmenlerin bu konudaki deneyimleri, etkili işbirliği ve iletişim yöntemleri hakkında bilgi sağlayabilir.

Kapsayıcı eğitimde öğretmen deneyimleri, bu alanda uygulamaların nasıl iyileştirilebileceğine, hangi stratejilerin etkili olduğuna ve hangi alanlarda ek kaynaklara veya desteğe ihtiyaç duyulduğuna dair değerli bilgiler sunar. Bu deneyimler, kapsayıcı eğitim pratiğinin geliştirilmesi ve her öğrencinin eğitim sürecine tam anlamıyla katılımının sağlanması için kritik öneme sahiptir. Kapsayıcı eğitim, her çocuğun eğitim sürecine tam ve etkili bir şekilde katılmasını hedefler. Bu yaklaşım, öğrencilerin cinsiyet, etnik köken, dil, engellilik durumu ve öğrenme ihtiyaçları gibi çeşitli farklılıklarını dikkate alarak, herkes için eşit öğrenme fırsatları yaratmayı amaçlar. Öğretmenlerin bu süreçteki deneyimleri, kapsayıcı eğitimin nasıl uygulandığına ve geliştirilebileceğine dair önemli içgörüler sunar.

Öğretmenler, çeşitli öğrenci ihtiyaçlarını karşılamak için farklı stratejiler geliştirmek zorundadır. Bu süreçte, uygun kaynakların ve destek hizmetlerinin sağlanması, etkili öğretim yöntemleri ve materyallerin kullanılması önemlidir. Öğretmenlerin deneyimleri, eğitim ortamının nasıl daha kapsayıcı ve destekleyici hale getirilebileceğine dair değerli bilgiler sağlar.

Ayrıca, kapsayıcı eğitim, öğretmenlerin meslektaşları ve öğrencilerin aileleriyle işbirliği yapmasını gerektirir. Bu işbirliği ve iletişim süreçlerindeki öğretmen deneyimleri, etkili yöntemlerin belirlenmesine yardımcı olabilir. Sonuç olarak, öğretmen deneyimleri, kapsayıcı eğitim pratiğinin geliştirilmesi ve her öğrencinin eğitim sürecine tam anlamıyla katılımının sağlanması için büyük önem taşır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu çalışma nitel araştırma niteliğindedir. İncelenen olguların derinlemesine ve kapsamlı bir değerlendirmesini yapmayı amaçlayan çalışmalar nitel araştırmalar için daha uygundur (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Çalışmanın amacı öğretmenlerin bakış açılarını göre eleştirel bir şekilde incelemek olduğu için bu araştırma fenomenolojik bir yaklaşım kullanılarak oluşturulmuştur.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu belirlemek için kasıtlı örnekleme tekniklerinden biri olan maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır (Karataş, 2015). Bu çalışmada katılımcıların mümkün olduğunca birbirinden farklı kişiler arasından seçilmesi maksimum çeşitlilik olarak kabul edilmiştir. Sonuç olarak, 2023-2024 eğitim-öğretim yılının Ekim döneminde görev yapan 14 öğretmen çalışmada yer almıştır. Tablo 1, öğretmen adayları olan araştırma katılımcılarına ilişkin demografik verileri sunmaktadır.

Tablo 1. Araştırmaya Katılanların Demografik Değişkenleri

Kod	Cinsiyet	Branş	Yaş	Kıdem	Öğrenim Durumu
K1	Kadın	Edebiyat Öğretmeni	30	8	Yüksek Lisans
K2	Erkek	Matematik Öğretmeni	43	20	Lisans
K3	Kadın	Sosyal Bilgiler	28	6	Lisans
K4	Erkek	Bilgisayar Öğretmeni	35	12	Yüksek Lisans
K5	Kadın	İngilizce Öğretmeni	40	18	Doktora
K6	Erkek	Coğrafya Öğretmeni	38	16	Lisans
K7	Kadın	Beden Eğitimi	33	10	Lisans
K8	Erkek	Görsel Sanatlar	37	14	Yüksek Lisans
K9	Kadın	Müzik Öğretmeni	29	7	Yüksek Lisans
K10	Erkek	Fen Bilgisi Öğretmeni	42	19	Lisans
K11	Kadın	Psikoloji Rehberlik	36	13	Doktora
K12	Erkek	Din Kültürü Öğretmeni	31	9	Lisans
K13	Kadın	Tarih Öğretmeni	47	24	Yüksek Lisans
K14	Erkek	Türkçe Öğretmeni	39	17	Lisans

Tablo 1'de yer alan öğretmenlerin demografik bilgileri incelendiğinde, çeşitli branşlardan ve eğitim seviyelerinden öğretmenlerin katıldığını görmekteyiz. Yaşları genel olarak 28 ile 47 arasında değişen öğretmenlerin kıdemleri 6 ila 24 yıl arasında değişmektedir. Bu durum, araştırmaya katılan öğretmenlerin farklı deneyimlere ve bilgi birikimine sahip olduklarını gösteriyor. Öğretmenlerin eğitim durumlarına baktığımızda, çoğunluğunun lisans veya yüksek lisans eğitimi aldığını, fakat bazılarının doktora eğitimiyle daha ileri seviyede eğitim aldığını görmekteyiz.

Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada yarı yapılandırılmış bir görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formundaki soruların katılımcılar için anlaşılır ve açık olması, içgörülü sorular hazırlanması, soruların somut bir dil içermesi, soruların hedefe yönelik olması ve soruların kuralcı olmaması için her türlü çaba gösterilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu çalışmada katılımcılara, nitel araştırmalarda veri toplamak için yaygın bir araç olan açık uçlu soruların yer aldığı görüşme formları verilmiş ve formları doldurmaları istenmiştir. Katılımcıların görüşme formlarını doldurması 45-60 dakika sürmüştür.

İlk olarak, katılımcılara verilen yazılı görüşme formlarını yazıya dökmek için bilgisayar kullanılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenleri kodlamak için, veri toplanan her bir öğretmene "K" ile başlayan bir kod numarası verilmiştir (Ekiz, 2003). Bu çalışmadan elde edilen veriler betimsel analiz yaklaşımı kullanılarak analiz edilmiştir. Veriler bu noktada belirlenmiş ve doğrudan alıntılarla desteklenmiştir. Sonuçlar son aşamada yorumlanmıştır (Karataş, 2015). Sonuç olarak, sonuçlar arasındaki neden-sonuç bağlantılarının açıklanmasıyla çeşitli olgular arasındaki konuşmalar teşvik edilmiştir.

BULGULAR

Kapsayıcı eğitim uygulamaları sırasında, sınıf içinde farklı ihtiyaçları olan öğrencilere nasıl yaklaşıyorsunuz ve bu yaklaşım sürecinde karşılaştığınız en büyük zorluklar nelerdir?

Katılımcılara sorulan yarı yapılandırılmış görüşme ile "Kapsayıcı eğitim uygulamaları sırasında, sınıf içinde farklı ihtiyaçları olan öğrencilere nasıl yaklaşıyorsunuz ve bu yaklaşım sürecinde karşılaştığınız en büyük zorluklar nelerdir?" şeklinde bir soru yöneltilmiş olup katılımcıların sorulara verdiği yanıtlar kapsamında elde edilen doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir.

(K1) “Kapsayıcı eğitimde her öğrencinin bireysel ihtiyaçlarını anlamaya çalışıyorum. En büyük zorluğum, kaynak ve zaman eksikliği nedeniyle her öğrenciye yeterince odaklanamamak.”

(K2) “Farklı yeteneklere sahip öğrencileri entegre etmek için çeşitli öğretim yöntemlerini kullanıyorum. Ancak, bazen öğrenciler arasındaki sosyal etkileşimleri yönetmek zor olabiliyor.”

(K3) “Öğrencilerin bireysel öğrenme stillerine uygun materyaller hazırlıyorum. En büyük zorluğum, herkes için işe yarayan malzemeler bulmak.”

(K4) “Grup çalışmaları ve peer öğrenme yöntemlerini tercih ediyorum. Ancak, bazı öğrencilerin diğerleriyle etkileşim kurmakta zorlandığını görüyorum.”

(K5) “Her öğrencinin güçlü yönlerini keşfetmeye çalışıyorum. Ancak, bütçe kısıtlamaları nedeniyle ihtiyaç duyulan araçları sağlamakta zorlanıyorum.”

(K6) “Farklı ihtiyaçlara sahip öğrencilere yönelik bireyselleştirilmiş eğitim planları oluşturuyorum. Ancak, bu planları takip etmek ve güncellemek zaman alıcı olabiliyor.”

(K7) “Öğrencilerin duygusal ve sosyal ihtiyaçlarına da önem veriyorum. Ancak, özel eğitim gereksinimleri olan öğrencilere yeterince destek sunmakta zorlanıyorum.”

(K8) “Teknolojiyi derslerime entegre ederek daha kapsayıcı bir ortam oluşturmaya çalışıyorum. Ancak, teknolojik altyapı yetersizliği büyük bir engel.”

(K9) “Her öğrencinin ilgi alanlarını ve hobilerini dikkate alıyorum. Ancak, sınıf içinde farklı seviyelerde öğrencileri aynı anda öğretmek zorlayıcı olabiliyor.”

(K10) “Ebeveynlerle iş birliği yaparak öğrencilerin ihtiyaçlarını daha iyi anlamaya çalışıyorum. Ancak, bazen ebeveynlerin beklentileri ve eğitim sistemimizin gerçekleri arasında denge kurmak zor oluyor.”

(K11) “Öğretmen asistanları ve destek personeliyle çalışarak öğrencilere daha fazla bireysel destek sağlıyorum. Ancak, yeterli personel eksikliği her zaman bir sorun.”

(K12) “Öğrencilere karar verme süreçlerine katılma fırsatları sunuyorum. Ancak, bazen sınıf yönetiminde zorluklar yaşıyorum.”

(K13) “Öğrencilerin kendilerini ifade etmeleri için çeşitli yöntemler kullanıyorum. Ancak, dil bariyerleri ve iletişim sorunları bazen engel teşkil ediyor.”

(K14) “Esnek öğretim stratejileri kullanarak öğrencilere uyum sağlıyorum. Ancak, sürekli değişen eğitim politikaları ve standartları bu süreci karmaşılaştırıyor.”

Kapsayıcı eğitim uygulamalarında öğretmenlerin deneyimleri, çeşitli zorluklar ve uygulamaların karmaşıklığı üzerine önemli bilgiler sunmaktadır. Öğretmenler, öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarını karşılamak ve her birini aktif olarak eğitim sürecine dahil etmek için çaba göstermektedirler. Bu çabalar, öğrencilerin öğrenme stillerini ve ilgi alanlarını dikkate alarak bireyselleştirilmiş eğitim planları oluşturmayı, teknolojiyi derslere entegre etmeyi ve öğrencileri karar verme süreçlerine dahil etmeyi içermektedir. Ancak, bu süreçler öğretmenler için bir dizi zorlukla birlikte gelmektedir. Özellikle kaynak ve zaman eksikliği, sınıf içi sosyal etkileşimleri yönetme zorlukları, teknolojik altyapı yetersizliği ve bütçe kısıtlamaları en sık karşılaşılan problemler arasında yer almaktadır. Ayrıca, özel eğitim gereksinimleri olan öğrencilere yeterli destek sunmanın zorlukları, dil bariyerleri ve eğitim politikalarındaki değişiklikler de öğretmenler için önemli engeller oluşturmaktadır. Ebeveynlerle iş birliği ve öğretmen asistanlarıyla çalışmak gibi stratejiler, bazı zorlukların üstesinden gelmede yardımcı olmakta, ancak yeterli personel eksikliği ve ebeveynlerin beklentileriyle eğitim sistemimizin gerçekleri arasında denge kurmanın zorlukları hala mevcuttur. Genel olarak, öğretmenlerin kapsayıcı eğitim uygulamaları sırasında karşılaştıkları zorluklar, eğitim sistemlerinin bu ihtiyaçları karşılamak için daha fazla kaynak ve destek sağlamanın önemini vurgulamaktadır.

Kapsayıcı eğitimde, öğrenciler arasındaki çeşitlilikle başa çıkmak ve tüm öğrencilere eşit fırsatlar sunabilmek adına hangi strateji ve yöntemleri etkili buluyorsunuz?

Katılımcılara sorulan yarı yapılandırılmış görüşme ile “Kapsayıcı eğitimde, öğrenciler arasındaki çeşitlilikle başa çıkmak ve tüm öğrencilere eşit fırsatlar sunabilmek adına hangi strateji ve yöntemleri etkili buluyorsunuz?” şeklinde bir soru yöneltilmiş olup katılımcıların sorulara verdiği yanıtlar kapsamında elde edilen doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir.

(K1) “Öğrencilerin bireysel öğrenme stillerine göre farklılaştırılmış materyaller ve etkinlikler hazırlıyorum. Herkesin kendi hızında ilerlemesine imkan tanıyorum.”

(K2) “Sınıf içinde iş birliğine dayalı öğrenme grupları kurarak, öğrencilerin birbirlerinden öğrenmelerini ve sosyal becerilerini geliştirmelerini sağlıyorum.”

- (K3) “Teknolojiyi derslerime entegre ediyorum. Özellikle zorlanan öğrenciler için interaktif uygulamalar ve eğitici oyunlar kullanıyorum.”
- (K4) “Her öğrenci için bireysel eğitim planları oluşturuyor ve bu planları düzenli olarak güncelliyorum. Ayrıca, öğrencilerin kendi hedeflerini belirlemelerine de yardımcı oluyorum.”
- (K5) “Eğitim materyallerini görsel, işitsel ve kinestetik öğrenme stillerine uygun şekilde hazırlıyorum. Böylece her öğrenci kendi tarzında öğrenme fırsatı bulabiliyor.”
- (K6) “Ebeveynlerle sürekli iletişim halindeyim ve onları eğitim sürecine dahil ediyorum. Ailelerin desteği çok önemli.”
- (K7) “Öğrencilerin sosyal ve duygusal becerilerini geliştirmek için sınıf içi tartışmalar ve grup çalışmaları düzenliyorum.”
- (K8) “Esnek oturma düzenleri ve öğrenme alanları kullanıyorum. Böylece öğrenciler kendi rahat ettikleri alanda çalışabiliyorlar.”
- (K9) “Özel eğitim gereksinimleri olan öğrenciler için ek kaynaklar ve yardımcı öğretmen desteği sağlıyorum.”
- (K10) “Öğrencilerin kültürel ve etnik çeşitliliğini ders materyallerimde ve örneklerimde yansıtıyorum.”
- (K11) “Öğrencileri sınıf içi karar verme süreçlerine dahil ediyorum. Böylece herkesin sesi duyuluyor ve katılım sağlanıyor.”
- (K12) “Öğrencilerin kendi ilgi alanlarına göre projeler yapmalarına imkan tanıyorum. Bu, motivasyonlarını artırıyor.”
- (K13) “Sürekli formative değerlendirme yapıyor ve geri bildirimlerle öğrencilerin gelişimlerini destekliyorum.”
- (K14) “Kültürlerarası anlayışı ve empatiyi teşvik etmek için çeşitli etkinlikler ve projeler düzenliyorum.”

Kapsayıcı eğitimde öğretmenlerin uyguladığı strateji ve yöntemler, çeşitliliği kucaklayan, öğrenci merkezli ve esnek bir yaklaşım sergilemektedir. Öğretmenler, her bir öğrencinin öğrenme tarzını ve ihtiyaçlarını dikkate alarak, bireyselleştirilmiş ve farklılaştırılmış öğrenme planları oluşturmaktadır. İş birlikçi öğrenme grupları, öğrenciler arasında etkileşimi artırarak sosyal ve akademik becerilerin gelişimine katkı sağlamaktadır. Teknolojinin derslere entegrasyonu, özellikle zorlanan öğrenciler için etkili bir destek mekanizması oluştururken, görsel, işitsel ve kinestetik öğrenme materyalleri, öğrencilerin çeşitli duyuşsal yollarla öğrenmelerini desteklemektedir. Ailelerin eğitim sürecine aktif katılımı, öğrenci başarısını olumlu yönde etkilemektedir. Sınıf içinde sosyal ve duygusal becerilerin geliştirilmesi, öğrencilerin empati ve sosyal farkındalıklarını artırmaktadır. Esnek oturma düzenleri ve öğrenme alanları, öğrencilere rahat bir öğrenme ortamı sunarak katılımı ve motivasyonu artırmaktadır. Özel eğitim gereksinimleri olan öğrencilere yönelik ek kaynaklar ve destek, onların akademik gelişimlerini desteklemekte ve eşit öğrenme fırsatları sunmaktadır. Kültürel ve etnik çeşitliliğin ders materyallerinde yansıtılması, öğrencilerin kendi kültürlerini ve diğer kültürleri anlamalarını sağlamaktadır. Öğrencilerin sınıf içi karar verme süreçlerine katılımı, demokratik bir öğrenme ortamı oluşturarak her öğrencinin sesinin duyulmasını sağlamaktadır. Öğrencilerin ilgi alanlarına göre projeler yapmaları, öğrenme sürecine olan ilgi ve motivasyonu artırmaktadır. Sürekli formative değerlendirme ve geri bildirim, öğrencilerin akademik gelişimlerini takip etmekte ve onlara gelişim için geri bildirim sağlamaktadır. Kültürlerarası anlayışı ve empatiyi teşvik eden etkinlikler, öğrencilerin sosyal farkındalığını ve hoşgörüsünü artırmaktadır. Genel olarak, kapsayıcı eğitimde uygulanan bu strateji ve yöntemler, öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarına uyum sağlayarak, her bir öğrencinin potansiyelini en üst düzeye çıkarmayı ve tüm öğrencilere eşit ve adil bir eğitim fırsatı sunmaya amaçlamaktadır.

Kapsayıcı eğitimi daha etkili bir şekilde uygulayabilmek için hangi kaynaklara, eğitimlere veya desteklere ihtiyaç duyduğunuzu düşünüyorsunuz?

Katılımcılara sorulan yarı yapılandırılmış görüşme ile “Kapsayıcı eğitimi daha etkili bir şekilde uygulayabilmek için hangi kaynaklara, eğitimlere veya desteklere ihtiyaç duyduğunuzu düşünüyorsunuz?” şeklinde bir soru yöneltilmiş olup katılımcıların sorulara verdiği yanıtlar kapsamında elde edilen doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir.

- (K1): “Kapsayıcı eğitim için öncelikle özel eğitim ve farklılaştırılmış öğretim teknikleri üzerine detaylı eğitimlere ihtiyacımız var.”
- (K2): “Etkili kapsayıcı eğitim için daha fazla teknolojik araç ve uygulamaya ihtiyacımız var. Teknoloji, her öğrencinin ihtiyacına uygun öğrenme deneyimleri sunabilir.”
- (K3): “Daha fazla yardımcı öğretmen ve özel eğitim uzmanlarına ihtiyacımız var. Sınıf içindeki bireysel farklılıklarla başa çıkabilmek için bu çok önemli.”

(K4): “Öğretmenler olarak sürekli profesyonel gelişim eğitimleri almalıyız. Kapsayıcı eğitim sürekli gelişen bir alan ve bizim de güncel kalmamız gerekiyor.”

(K5): “Ailelerle daha iyi iletişim kurabileceğimiz ve onları eğitim sürecine daha fazla dahil edebileceğimiz programlara ihtiyaç var.”

(K6): “Kapsayıcı eğitim materyalleri konusunda daha fazla kaynağa ihtiyacımız var. Özellikle farklı kültürleri ve ihtiyaçları yansıtan materyaller.”

(K7): “Sınıf içi fiziksel düzenlemeler için destek ve kaynaklara ihtiyacımız var. Farklı öğrenme stillerine uygun esnek alanlar oluşturmak önemli.”

(K8): “Öğrenci değerlendirme ve takip sistemleri için daha fazla eğitime ve araca ihtiyacımız var. Her öğrencinin gelişimini daha iyi takip edebilmeliyiz.”

(K9): “Duyusal ve sosyal becerilerin gelişimi için özel programlar ve eğitimler gerekiyor. Bu, öğrencilerin sosyal uyumunu artırır.”

(K10): “Kapsayıcı eğitimde liderlik ve yönetim becerileri üzerine özel eğitim programlarına ihtiyaç var. Öğretmenlerin bu konuda güçlendirilmesi gerek.”

(K11): “Öğrenciler arası etkileşimi ve iş birliğini teşvik eden araçlar ve yöntemlere ihtiyacımız var. Bu, sınıf içi topluluğun güçlenmesine yardımcı olur.”

(K12): “Öğretmenler arası iş birliği ve bilgi paylaşımını kolaylaştıracak platformlara ihtiyaç var. Birbirimizden öğrenmek önemli.”

(K13): “Engelli öğrenciler için özel destek hizmetleri ve kaynaklar gerekiyor. Bu, onların eğitim sürecine tam anlamıyla katılımını sağlar.”

(K14): “Öğrencilere yönelik kariyer ve mesleki rehberlik programlarına ihtiyaç var. Bu, özellikle lise düzeyinde önemli bir ihtiyaç.”

Kapsayıcı eğitimin uygulanmasında öğretmenlerin ihtiyaç duyduğu kaynaklar, eğitimler ve destekler üzerine yapılan bu değerlendirmeler, kapsayıcı eğitimin çok yönlü bir yaklaşım gerektirdiğini ortaya koymaktadır. Öğretmenlerin dile getirdiği ihtiyaçlar, kapsayıcı eğitim pratiğinin başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için çeşitliliğe, esnekliğe ve sürekli gelişime vurgu yapar. Öncelikle, öğretmenlerin kapsayıcı eğitim yöntemleri ve farklılaştırılmış öğretim teknikleri hakkında derinlemesine bilgi sahibi olmaları gerektiği belirtilmiştir. Bu, sürekli profesyonel gelişim ve özel eğitim üzerine eğitimlerin önemini vurgulamaktadır. Teknolojinin kullanımı da önemli bir yer tutmakta; çünkü teknoloji, öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarına uygun öğrenme deneyimlerini mümkün kılmaktadır. Ayrıca, öğretmenler, sınıf içindeki bireysel farklılıklarla başa çıkmak için yardımcı öğretmen ve özel eğitim uzmanlarından destek talep etmektedir. Bu, eğitimde öğrenci çeşitliliğinin yönetilmesindeki karmaşıklığı gözler önüne sermektedir. Aynı zamanda, öğrenci değerlendirme ve takibi için etkili araçlar ve yöntemlerin önemini de dile getirmişlerdir. Ebeveynlerle iletişimin ve iş birliğinin güçlendirilmesi, öğrenci ve ailelerin eğitim sürecine daha fazla dahil edilmesinin önemini vurgular. Fiziksel sınıf düzenlemeleri, öğrencilerin farklı öğrenme stillerine uygun esnek öğrenme ortamları oluşturmanın gerekliliğine işaret etmektedir. Duyusal ve sosyal becerilerin gelişimi için özel programlar, öğrencilerin sosyal uyumunu ve sınıf içi topluluğun bütünlüğünü desteklemenin önemine vurgu yapmaktadır. Öğretmenler arası iş birliği ve bilgi paylaşımını kolaylaştıracak platformların varlığı, meslektaşlar arasında bilgi ve deneyim paylaşımını teşvik etmenin önemini gösterir. Son olarak, özellikle engelli öğrenciler ve lise düzeyindeki öğrenciler için özel destek hizmetleri ve kariyer rehberlik programları, bu öğrenci gruplarının özel ihtiyaçlarına yönelik dikkat ve kaynakların önemini vurgulamaktadır. Genel olarak, bu değerlendirmeler, kapsayıcı eğitimin karmaşık ve çok katmanlı bir süreç olduğunu ve bu sürecin başarılı bir şekilde yönetilmesi için öğretmenlerin çeşitli kaynaklar, eğitimler ve desteklerle donatılmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır.

SONUÇ

Kapsayıcı eğitim uygulamalarında öğretmenler, öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarını karşılayarak her birini aktif bir şekilde eğitim sürecine dahil etmek için önemli çabalar sarf etmektedirler. Bu süreç, öğrencilerin öğrenme stillerine ve ilgi alanlarına göre bireyselleştirilmiş eğitim planları oluşturmayı, teknoloji entegrasyonunu ve öğrencilerin karar verme süreçlerine katılımını içermektedir. Ancak, bu çabalar kaynak ve zaman eksikliği, sınıf içi sosyal etkileşimleri yönetme zorlukları, teknolojik altyapı yetersizliği ve bütçe kısıtlamaları gibi önemli zorluklarla karşı karşıyadır.

Özellikle, özel eğitim gereksinimleri olan öğrencilere yeterli desteği sağlamak, dil bariyerleri ve eğitim politikalarındaki değişiklikler, öğretmenler için ek zorluklar oluşturmaktadır. Ebeveynlerle iş birliği ve öğretmen asistanlarıyla çalışma gibi stratejiler, bazı zorlukların üstesinden gelmede etkili olsa da, personel eksikliği ve eğitim sistemimizin gerçekleri ile ebeveyn beklentileri arasında denge kurmanın zorlukları devam etmektedir.

Bu durum, kapsayıcı eğitimin etkili bir şekilde uygulanabilmesi için eğitim sistemlerinin daha fazla kaynak ve desteğe ihtiyaç duyduğunun altını çizmektedir. Öğretmenlerin deneyimleri, kapsayıcı eğitimin karmaşıklığını ve bu sürecin başarısı için gerekli olan kaynakların, desteklerin ve yapısal değişikliklerin önemini vurgulamaktadır.

Kapsayıcı eğitimde uygulanan strateji ve yöntemler, öğrencilerin çeşitliliğini ve bireysel ihtiyaçlarını merkeze alarak, esnek ve öğrenci odaklı bir yaklaşım benimsemektedir. Öğretmenler, bireyselleştirilmiş ve farklılaştırılmış öğrenme planları oluşturarak, her bir öğrencinin öğrenme tarzını ve ihtiyaçlarını dikkate almaktadır. İş birlikçi öğrenme grupları ve teknolojinin derslere entegrasyonu, sosyal ve akademik becerilerin gelişimini desteklerken, çeşitli öğrenme materyalleri ile duyuşal yollarla öğrenmeyi teşvik etmektedir. Ailelerin eğitim sürecine aktif katılımı ve sınıf içinde sosyal ve duygusal becerilerin geliştirilmesi, öğrenci başarısını olumlu yönde etkilemektedir. Esnek oturma düzenleri ve öğrenme alanları, katılımı ve motivasyonu artırırken, özel eğitim gereksinimleri olan öğrencilere yönelik ek kaynak ve destekler, eşit öğrenme fırsatları sunmaktadır. Kültürel çeşitliliğin ders materyallerinde yansıtılması, öğrencilerin kendi ve diğer kültürleri anlamalarını sağlarken, sınıf içi karar verme süreçlerine katılım, demokratik bir öğrenme ortamı oluşturarak her öğrencinin sesinin duyulmasını sağlamaktadır. İlgi alanlarına göre projeler ve sürekli formative değerlendirme, öğrenme sürecine ilgi ve motivasyonu artırarak, öğrencilerin akademik gelişimlerini takip etmekte ve geri bildirim sağlamaktadır. Kültürlerarası anlayışı ve empatiyi teşvik eden etkinlikler ise, öğrencilerin sosyal farkındalığını ve hoşgörüsünü artırmaktadır. Bu çerçevede, kapsayıcı eğitim strateji ve yöntemleri, her bir öğrencinin potansiyelini en üst düzeye çıkarmayı ve tüm öğrencilere eşit ve adil bir eğitim fırsatı sunmayı hedeflemektedir.

Kapsayıcı eğitimin uygulanmasında öğretmenlerin ihtiyaç duyduğu kaynaklar, eğitimler ve destekler üzerine yapılan değerlendirmeler, bu eğitim modelinin çok yönlü ve karmaşık bir yaklaşım gerektirdiğini ortaya koymaktadır. Öğretmenlerin başarılı bir kapsayıcı eğitim pratiği için çeşitliliği, esnekliği ve sürekli gelişimi önemsemeleri gerektiği vurgulanmaktadır. Özellikle, öğretmenlerin kapsayıcı eğitim yöntemleri ve farklılaştırılmış öğretim teknikleri konusunda derinlemesine bilgi sahibi olmalarının önemi, sürekli profesyonel gelişim ve özel eğitim eğitimlerinin gerekliliğini vurgulamaktadır. Teknolojinin kullanımının da önemli bir yer tuttuğu, çünkü teknolojinin öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarına uygun öğrenme deneyimlerini mümkün kıldığı belirtilmektedir. Öğretmenlerin, sınıf içindeki bireysel farklılıklarla başa çıkmak için yardımcı öğretmenler ve özel eğitim uzmanlarından destek talep etmeleri, öğrenci çeşitliliğinin yönetilmesindeki karmaşıklığı göstermektedir. Etkili öğrenci değerlendirme ve takip araçları ve yöntemlerinin önemi, ebeveynlerle iletişim ve iş birliğinin güçlendirilmesi, öğrenci ve ailelerin eğitim sürecine daha fazla dahil edilmesinin gerekliliği, fiziksel sınıf düzenlemeleri, öğrencilerin farklı öğrenme stillerine uygun esnek öğrenme ortamları oluşturma ihtiyacı, duygusal ve sosyal becerilerin gelişimi için özel programlar, öğretmenler arası iş birliği ve bilgi paylaşımını kolaylaştıracak platformların varlığı, özellikle engelli öğrenciler ve lise düzeyindeki öğrenciler için özel destek hizmetleri ve kariyer rehberlik programlarının önemi gibi konular ön plana çıkmaktadır. Genel olarak, bu değerlendirmeler, kapsayıcı eğitimin başarılı bir şekilde yönetilmesi için öğretmenlerin çeşitli kaynaklar, eğitimler ve desteklerle donatılmasının gerekliliğini vurgulamaktadır.

Kaynak ve Destek Artırımı: Eğitim bakanlıkları ve ilgili kurumlar, kapsayıcı eğitim pratiklerini desteklemek için daha fazla kaynak ayırmalı ve öğretmenlere yönelik eğitimler ile destek programlarını artırmalıdır. Bu, özellikle teknoloji entegrasyonu, özel eğitim ve farklılaştırılmış öğretim teknikleri konusunda olmalıdır.

Sürekli Profesyonel Gelişim: Öğretmenlere, kapsayıcı eğitim yöntemleri ve teknolojik araçların kullanımı konusunda düzenli eğitimler ve atölye çalışmaları sağlanmalıdır. Bu eğitimler, öğretmenlerin öğrenci çeşitliliğiyle daha etkili bir şekilde başa çıkmalarına yardımcı olacak bilgi ve becerileri geliştirmelerini sağlamalıdır.

Yardımcı Öğretmen ve Uzman Desteği: Öğretmenlerin, özel eğitim gereksinimleri olan öğrencileri desteklemek ve sınıf içi çeşitliliği yönetmek için yardımcı öğretmenler ve özel eğitim uzmanlarından yeterli destek almaları sağlanmalıdır. Bu destek, öğretmenlerin iş yükünü hafifletirken, öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarına daha iyi yanıt vermelerine olanak tanır.

Ebeveyn İş Birliği ve Katılımı: Ebeveynlerin eğitim sürecine aktif olarak dahil edilmesi teşvik edilmeli ve ebeveynlerle düzenli iletişim kanalları kurulmalıdır. Ayrıca, ebeveynler için kapsayıcı eğitim konusunda bilgilendirici seminerler ve atölye çalışmaları düzenlenmelidir.

Esnek Öğrenme Ortamları ve Değerlendirme Yöntemleri: Öğrenme ortamlarının ve değerlendirme yöntemlerinin öğrencilerin çeşitli öğrenme stillerine ve ihtiyaçlarına uyum sağlayacak şekilde esnek olması sağlanmalıdır. Bu, öğrencilere bireyselleştirilmiş öğrenme deneyimleri sunarak onların akademik ve sosyal gelişimlerini destekleyecektir.

İş Birliği ve Bilgi Paylaşımı: Öğretmenler arası iş birliği ve bilgi paylaşımını teşvik eden platformlar ve topluluklar oluşturulmalıdır. Bu platformlar, öğretmenlerin deneyimlerini paylaşmalarına, başarılı uygulamalar hakkında bilgi alışverişinde bulunmalarına ve birbirlerinden öğrenmelerine olanak tanır.

Özel Destek Hizmetleri ve Kariyer Rehberliği: Özellikle engelli öğrenciler ve lise düzeyindeki öğrenciler için özel destek hizmetleri ve kariyer rehberlik programları geliştirilmeli ve genişletilmelidir. Bu hizmetler, öğrencilerin akademik başarılarını ve gelecekteki kariyer hedeflerini destekleyecek şekilde tasarlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Ainscow, M. (2005). Developing inclusive education systems: What are the levers for change? *Journal of Educational Change*, 6(2), 109-124.
- Avramidis, E., & Norwich, B. (2002). Teachers' attitudes towards integration/inclusion: A review of the literature. *European Journal of Special Needs Education*, 17(2), 129-147.
- Boyle, C., Topping, K., & Jindal-Snape, D. (2013). Teachers' attitudes towards inclusion in high schools. *Teachers and Teaching*, 19(5), 527-542.
- Cook, B. G. (2004). Inclusive teachers' attitudes toward their students with disabilities: A replication and extension. *The Elementary School Journal*, 104(4), 307-320.
- Ekiz, D.(2003). Eğitimde Araştırma Yöntem ve Metotlarına Giriş. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Florian, L., & Linklater, H. (2010). Preparing teachers for inclusive education: Using inclusive pedagogy to enhance teaching and learning for all. *Cambridge Journal of Education*, 40(4), 369-386.
- Foreman, P., & Arthur-Kelly, M. (2008). Social justice principles, the law and research, as bases for inclusion. *Australasian Journal of Special Education*, 32(1), 109-124.
- Forlin, C. (2008). Education reform for inclusion in the Asia-Pacific region. *International Journal of Inclusive Education*, 12(5-6), 491-502.
- Jordan, A., Glenn, C., & McGhie-Richmond, D. (2010). The Supporting Effective Teaching (SET) project: The relationship of inclusive teaching practices to teachers' beliefs about disability and ability, and about their roles as teachers. *Teaching and Teacher Education*, 26(2), 259-266.
- Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi temelli sosyal hizmet araştırmaları dergisi*, 1(1), 62-80.
- Leatherman, J. M., & Niemeyer, J. A. (2005). Teachers' attitudes toward inclusion: Factors influencing classroom practice. *Journal of Early Childhood Teacher Education*, 26(1), 23-36.
- Loreman, T., Deppeler, J., & Harvey, D. (2005). *Inclusive education: A practical guide to supporting diversity in the classroom*. Psychology Press.
- Mastropieri, M. A., & Scruggs, T. E. (2000). *The inclusive classroom: Strategies for effective instruction*. Merrill.
- Sharma, U., Loreman, T., & Forlin, C. (2012). Measuring teacher efficacy to implement inclusive practices. *Journal of Research in Special Educational Needs*, 12(1), 12-21.
- Yıldırım, A., & Simsek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin.